

Aan : Gedeputeerde Jan Markink
Van : KOB/BOAB: [REDACTED] en [REDACTED]
Tel.nr. : [REDACTED] en [REDACTED]
Datum : 8 augustus 2016
Betreft : Bezoek ronde Jan Markink aan de gemeente Scherpenzeel, 29 augustus 2016

Onderwerpen: advies insteek gesprek, achtergrondinformatie, aanwezigen college en raad

Advies: insteek en vragen

Doel gesprek

Vorig jaar waren we ook bij (het college van) Scherpenzeel op bezoek. Toen was er weinig reactie vanuit het college op de zorgen die u heeft uitgesproken. Het college gaf aan de komende acht jaar nog zelfstandig te willen blijven. Ondertussen is de situatie in Scherpenzeel flink veranderd. De kadernota is met moeite sluitend vastgesteld. De OZB is met 16% verhoogd. En in de kadernota staat dat er meer financiële ruimte nodig is, maar dat die op lang niet alle punten ook wordt gecreëerd: ofwel, problemen worden benoemd, maar nog niet opgelost. Dit rechtvaardigt om weer langs te gaan bij Scherpenzeel.

Uit de programmabegroting 2016 van Scherpenzeel blijkt dat het college er stevig in zit: deze collegeperiode geen bestuurlijke of ambtelijke samenvoeging. Dat hoeft een indringend gesprek met B&W en de raad echter niet in de weg te staan. Informeel ligt de visie op de bestuurlijke toekomst ook al wat genuanceerder. De burgemeester geeft informeel aan de ambities niet te kunnen verwezenlijken. Ook vanuit de oppositie (VVD, Democraten Scherpenzeel) zijn er inmiddels geluiden voor een herindeling. Scherpenzeel heeft een goed voorzieningenniveau, maar kan dit niet lang meer volhouden. Dit is zichtbaar in de kadernota. Daarnaast, uit informatie met de gemeentesecretaris blijkt dat met name de raad er stevig in zit: zelfstandigheid staat voorop en de hand zit op de knip. Het college krijgt weinig ruimte, als ze dat zelf zou willen. De raad wil alle voorzieningen overeind houden en kiest niet. Maar de raad geeft ook geen financiële ruimte om de voorzieningen (goed) overeind te houden. Ofwel: het huis wordt niet onderhouden, dit is richting de toekomst ernstig.

In 2015 heeft er een extern onderzoek plaatsgevonden naar de toekomst van de ambtelijke organisatie van Scherpenzeel. De kwetsbaarheid van de organisatie van de gemeente Scherpenzeel is aanleiding geweest voor het externe onderzoek.

Insteek:

- Het doel van de gesprekken met het college en de raad is dat we het belang benadrukken van het maken van een afgewogen keuze vanuit de gemeente Scherpenzeel. We willen graag horen hoe Scherpenzeel actief bezig gaat met duurzame versterking van bestuurskracht. Uit in de gesprekken met college en raad de zorgen die vanuit de provincie leven ten aanzien van de kwetsbaarheid van de gemeente. Benadruk daarom dat een duurzame versterking van de bestuurskracht door de provincie dan ook noodzakelijk wordt geacht. Benadruk dat zelfstandigheid een prijs heeft.
- Op gemeenten is veel afgekomen en de ontwikkeling van decentralisaties is nog niet voorbij. Naast de decentralisaties in het sociale domein die nu zijn afgerond komt nu de Omgevingswet. Daarnaast zullen de lokale overheden in toenemende mate worden geconfronteerd met ICT-ontwikkelingen en wetgeving rondom datalekken. Is de gemeente bereid en in staat die prijs voor zelfstandigheid te betalen? Gezien deze ontwikkelingen vinden we het jammer dat de discussie over de versterking van de bestuurskracht wordt beperkt door het taboe dat op een ambtelijke en/of bestuurlijke fusie wordt gelegd. Het is ook belangrijk om aan te geven hoe wij aankijken tegen een herindeling, zowel in algemene termen als mede specifiek gericht op deze casus. Goed om daarbij aan te geven dat we snappen dat ze een kater hebben overgehouden aan de mislukte fusiepoging, maar dat het nu zaak is naar de toekomst te kijken.

- Scherpenzeel is een kleine gemeente, met een zeer kleine gemeentelijke organisatie. De gemeente geeft aan zelfstandig te willen blijven. Maar hoe houden ze dit vol? Zelfstandigheid van een dergelijke kleine gemeente vraagt namelijk om heldere keuzes van de organisatie en de raad en goede samenwerking vanuit de gemeente met omliggende gemeenten. Het is belangrijk dat de gemeente zich bewust is van de consequenties van de keuze voor zelfstandigheid.
- Scherpenzeel is bezig met een heroriëntatie op hun eigen bestuurskracht, maar de vraag is wat ze daar actief mee gaan doen. De provincie wil dat daarbij alle opties (dus ook herindeling) open op tafel liggen en bespreekbaar zijn. Zelfstandigheid kan nooit een doel op zich zijn. Maak de gemeente bekend met het Programma Sterk Bestuur en benoem daarbij in ieder geval helder het uitgangspunt van de provincie: bestuurskracht moet op agenda staan en gemeenten moeten actief stappen zetten voor versterken van gemeentelijke bestuurskracht. De provincie gaat niets overnemen, wel ondersteunen.

Vragen:

- Welke **uitdagingen** ziet de gemeente voor zichzelf voor de korte en middellange termijn?
- **Slaagt de gemeente er in zelfstandig te blijven? Hoe?**
- Scherpenzeel heeft een **extern onderzoek** laten uitvoeren naar de eigen toekomst?, wat heeft ze daar mee gedaan?
- **Kadernota 2017**: welke keuzes worden daar in gemaakt? Welke keuzes worden daar niet in gemaakt? wat betekent dit voor de inwoners van Scherpenzeel?
- Is de gemeente bereid en in staat de **prijs voor zelfstandigheid** te betalen? Wat betekent dit voor de inwoners van Scherpenzeel?
- Hoe wil Scherpenzeel de uitdagingen **op pakken**? Welke **stappen** gaan jullie als gemeente zetten om de bestuurskracht te bestendigen?
 - Wat voor samenwerking is daarvoor nodig?
 - Wat voor samenwerking met Barneveld is nodig?
- Hoe verloopt de **samenwerking** met andere gemeenten en de regionale samenwerking?
- Welke **strategische samenwerkingspartners** zoeken jullie nu op?
- Wat hebben jullie van ons nodig? Waarbij kan de provincie de gemeente **ondersteunen**?

Achtergrondinformatie

Bestuurlijke toekomst: richting Barneveld?

Tijdens het gemeentebezoek van jou vorig jaar aan het college en het gemeentebezoek van de CdK van dit jaar bleek al dat de gemeente te maken heeft met een krappe ambtelijke organisatie.

Het is positief wat de gemeente Scherpenzeel met de kleine organisatie (rond de 60 fte) allemaal bereikt. Een kleine gemeente is en blijft kwetsbaar en moet opzoek naar strategische partners voor goede samenwerking. Heldere afwegingen hierbij zijn cruciaal. De gemeente wil zelfstandig verder, maar geregeld blijven primaire processen liggen.

Na het niet doorgaan van de fusie met Renswoude en Woudenberg heeft het gemeentebestuur zijn oriëntatie verlegd naar Barneveld. Met deze gemeente werkte Scherpenzeel al veel samen, maar die samenwerking is geïntensiveerd. Scherpenzeel is echter bang haar identiteit te verliezen bij het (ambtelijk of bestuurlijk) samengaan met de grote gemeente Barneveld. Barneveld is graag bereid met Scherpenzeel samen te werken. Barneveld wil wel graag toewerken naar een structurele oplossing. Barneveld geeft aan dat Scherpenzeel welkom is en goed bij de gemeente past. Wel is het zaak om snel te handelen. Barneveld gaat geen failliete boedel overnemen.

Kadernota 2017: kwetsbaarheid goed zichtbaar

Scherpenzeel is vanuit financieel oogpunt een zeer kwetsbare gemeente. De gemeente heeft in de Kadernota 2017 te maken met een negatief saldo voor de jaren 2017-2019. Om de Kadernota sluitend te presenteren, put de gemeente uit de algemene reserves. Er wordt dus gebruik gemaakt van incidentele dekking uit reserves om de Kadernota sluitend te presenteren. Scherpenzeel heeft dus

geen structurele dekking. De vraag is hoe de gemeente dit in de programmabegroting straks in oktober gaat oplossen en hoe lang de gemeente deze financiële kwetsbaarheid kan volhouden. Hieronder staat de tabel met het gepresenteerde dekkingsvoorstel:

	2017	2018	2019	2020
Geraamd begrotingssaldo	378.351 N	322.866 N	163.204 N	83.816 V
Algemene Reserve	375.000 V	350.000 V	185.000 V	0 N
Dekking incidenteel begrotingstekort	375.000 V	350.000 V	185.000 V	0 N
Reserve GVVP	20.000 V	0 N	0 N	0 N
Opstellen nieuw GVVP	20.000 V	0 N	0 N	0 N
Reserve Afvalstoffenheffing	10.000 V	0 N	0 N	0 N
Uitvoeringsprogramma afvalscheiding	10.000 V	0 N	0 N	0 N
Saldo na dekking uit reserves	26.649 V	27.134 V	21.796 V	83.816 V

In de net gepresenteerde Kadernota erkent de gemeente ook de kwetsbaarheid op bestuurlijk en ambtelijk vlak. Op gemeenten is de afgelopen tijd veel afgekomen en die ontwikkeling zet zich nog wel even door. Denk bijvoorbeeld aan de omvangrijke decentralisatie ten aanzien van de Omgevingswet, ICT-ontwikkelingen, privacywetgeving en een mondigere samenleving, die meer verlangt van de overheid. De werkdruk in vooral kleinere gemeenten neemt toe. De gemeente Scherpenzeel erkent die werkdruk en ziet zelf ook in dat de organisatie "enorm kwetsbaar" is. Uit de Kadernota 2017:

De centrale overheid hevelt steeds vaker taken over naar de gemeenten. Hierdoor neemt de werkdruk, in met name kleinere gemeenten, behoorlijk toe. Door deze nieuwe taken wordt er ook van de medewerker gevraagd extra opleidingen te volgen. Dit vergt veel extra tijd en energie.

In tegenstelling tot grotere gemeenten heeft een kleinere gemeente als Scherpenzeel veel generalisten in dienst. Dit komt door de veelheid van verschillende taken die een gemeente heeft. Verder is het zo dat een groot aantal taken niet fulltime de aandacht behoeft. Hierdoor worden verschillende taken bij een medewerker gezet. In grotere gemeenten zijn dit aparte functies. Vaak is er op deze vakgebieden ook geen vervanger. Hierdoor ontstaat een enorme kwetsbaarheid omdat bij uitval door verlof of ziekte van de medewerker, taken blijven liggen. Een voorbeeld hiervan is de bode die ook nog AOV'er is. Deze twee functies hebben niets met elkaar van doen maar moeten wel worden uitgevoerd.

De veelheid van taken zorgt er tevens voor dat men niet de verdiepingsslag kan realiseren die men nodig heeft om de taak goed uit te voeren. In geval van specifieke vragen is het dan nodig een specialist te raadplegen. Denk hierbij aan Flora en Fauna. Vragen op dit terrein komen zo zelden voor, dat het niet nodig is een dure fte aan te stellen.

In 2015 heeft er een extern onderzoek plaatsgevonden naar de toekomst van de ambtelijke organisatie van Scherpenzeel. De kwetsbaarheid van de organisatie van de gemeente Scherpenzeel is aanleiding geweest voor het externe onderzoek. De kleine organisatie loopt tegen problemen aan, zoals op het terrein van ICT. De centrale strategische vraag van het onderzoek was: 'hoe kan de ambtelijke organisatie in de komende circa acht jaar op een zelfstandige, solide en toekomstbestendige manier functioneren, rekening houdend met technologische ontwikkelingen en aansluitend op de veranderende samenleving?'

Er zijn tien knelpunten benoemd die de gemeente Scherpenzeel moet zien op te lossen. Deze knelpunten zitten vooral op het terrein van ICT en internetveiligheid, de personeelsformatie en de beperkte strategische expertise voor politiek-bestuurlijk complexe dossiers. Ook de beperkte financiële ruimte wordt als een knelpunt gezien. Het college stelt voor deze knelpunten aan te pakken en doet daarvoor ook investeringen. Echter, sommige noodzakelijke investeringen worden niet gedaan. Uit financiële overwegingen worden deze investeringen slechts gedeeltelijk of zelfs helemaal niet

aangevraagd. Het effect hiervan is dus dat knelpunten niet worden opgelost en derhalve blijven voortbestaan.

Voorbeelden:

- “Het college wil beschikken over een flexibele schil van medewerkers die gericht kunnen worden ingezet op de plekken waar extra capaciteit nodig is: denk aan nieuwe wetgeving en maatschappelijke ontwikkelingen. Het college stelt dat hiervoor €100.000 wenselijk zou zijn (plm. 1,5 fte). Gezien de financiële afwegingen die gemaakt moeten worden, wordt hiervoor nu €50.000 aangevraagd.
- “Ieder jaar zijn er majeuze dossiers waarvoor capaciteit daadwerkelijk moet worden vrijgespeeld voor een goede voortgang van het project. In de huidige formatie is er onvoldoende ruimte en onvoldoende inhoudelijke formatie van projectleiders met strategische vaardigheden. (...) Voor strategische kader en advisering op expertisegebieden zou een bedrag van ongeveer €115.000 reëel zijn. Uit financiële overwegingen vraagt het college dit bedrag niet aan.”
- “De begroting is de afgelopen jaren op veel posten teruggeschoefd. De lucht is terecht uit de begroting gehaald. Dit betekent wel dat de kans op tegenvallers vele malen hoger is dan de kans op meevallers. Hiervoor zou het college de post Onvoorzien willen versterken. Omdat hiervoor geen budgettaire ruimte is, blijft de huidige raming van de post Onvoorzien ad €23.000 ongewijzigd.”

Uit de kadernota blijkt dat de **kwetsbaarheid echt zeer precair** is. De vraag is hoe lang de gemeente hier nog mee door kan gaan en welke ruimte de gemeente heeft om de benodigde investeringen te kunnen doen. Om zelfstandig te kunnen blijven, heeft de gemeente meer inkomsten nodig. Uit de vergelijking met andere buurgemeentes blijkt dat Scherpenzeel een relatief dure gemeente wordt. De OZB is met 16% verhoogd:

Vergelijking buurgemeenten

Tenslotte wordt hieronder de tariefstelling 2016 van de gemeenten Barneveld, Renswoude, Woudenberg en Scherpenzeel 2016 getoond in vergelijking met het voorgestelde tarief 2017 voor de gemeente Scherpenzeel. De cijfers zijn ontleend aan Waarstaatje-gemeente.

	Barneveld	Renswoude	Woudenberg	Scherpenzeel	Scherpenzeel 2017
Ozb woningen	0,1077%	0,0831%	0,1220%	0,1079%	0,1252%
Afvalstoffenheffing meerpersoons	€ 282	€ 207	€ 210	€ 211	€ 211
Rioolheffing meerpersoons	€ 170	€ 271	€ 186	€ 254	€ 241

Bestuur



Ben Visser
Burgemeester, ChristenUnie



Esther Loenen
Gemeentesecretaris a.i.



Henk Vreeswijk
Wethouder, SGP



Margo van de Fliert-Klein
Wethouder, CDA



Tonnis van Dijk
Wethouder, ChristenUnie

Samenstelling gemeenteraad

De raad bestaat uit 13 raadsleden, met de volgende samenstelling:

- **GemeenteBelangen Scherpenzeel: 3**



Henk Brons



**Henny van Dijk-van
Ommering**



Lorraine Voortman-Visser

- **SGP: 3**



Johan Mulder



Gerard van Deelen



Martijn Zwankhuizen

- **CDA: 3**



Hein Dekker



Jan van Kampen



Johan Slappendel

- ChristenUnie: 2



**Marieke van de Beek-
Lindhout**



Aart van de Peut

- VVD: 1



Gerrit Dijkstra

- Democraten Scherpenzeel: 1



Ad van Es